

NORGES HØYESTERETT

Den 21. september 2011 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2011-01754-A, (sak nr. 2011/736), straffesak, anke over beslutning,

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Håvard Skallerud)

mot

Norges Geotekniske Institutt

(advokat Erling O. Lyngtveit)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Skoghøy**: Saken gjelder saksbehandlingen i en straffesak for lagmannsretten. Spørsmålet er i hvilken utstrekning lagmannsretten ved behandlingen av en bevisanke kan begrense bevisførselen.
- (2) Statsadvokatene i Oslo tok 24. april 2009 ut tiltale ved Oslo tingrett mot blant andre Norges Geotekniske Institutt, organisasjonsnummer 958254318, for overtredelse av forurensningsloven § 78 andre ledd første straffalternativ, jf. første ledd bokstav b, jf. bokstav e, jf. straffeloven § 48 a (tiltalens post I) og straffeloven § 166 første og andre ledd, jf. § 48 a (post II). Grunlaget for tiltalens post I var beskrevet slik:

”I tiden fra mars 2006 til desember 2007 i Oslo havnebasseng ved Malmøykalven i Oslo deponerte ansatte i Secora AS på vegne av Secora AS og Oslo Havn KF, forurenset masse i strid med vilkårene i forurensningstillatelse av 20. september 2005 fra Statens

forurensningstilsyn (SFT), hvorefter bl.a. inntil 33 000 m³ masse ble dumpet i overflaten og at det ved ca halvparten av de 1 160 loggførte deponeringer var manglende eller mangelfull overvåkning.”

- (3) Etter tiltalen skulle Norges Geotekniske Institutt ha medvirket til denne overtredelsen.
- (4) Oslo tingrett kom i dom 1. februar 2010 under dissens (2 mot 1) til at ansatte i Norges Geotekniske Institutt uaktsomt hadde medvirket til irregulær deponering av mudder og stein og manglende eller mangelfull overvåkning ved deponeringene. Retten fant imidlertid at det samlede kvantum som var irregulært deponert, ikke var 33 000 m³ som angitt i tiltalebeslutningen, men rundt 1 200 m³. Etter rettens oppfatning forelå det heller ikke tilstrekkelig bevis for manglende eller mangelfull overvåkning ved flere enn 50 deponeringer. Da det etter tingrettens syn på omfanget av forurensningen ikke var voldt fare for stor skade eller ulempe, og det heller ikke for øvrig forelå skjerpene omstendigheter, ble forholdet i tiltalens post I nedsubsumert til overtredelse av forurensningsloven § 78 første ledd bokstav b, jf. bokstav e. Når det gjelder tiltalens post II, ble Norges Geotekniske Institutt enstemmig frifunnet. Tingrettens dom har for Norges Geotekniske Institutt denne domsslutning:

”Norges Geotekniske Institutt, organisasjonsnummer 958254318, dømmes for overtredelse av forurensningsloven § 78 første ledd bokstav b og e jf straffeloven § 48a til en bot på 250 000 – tohundreogfemtusen – kroner. I medhold av straffeloven § 34 inndras 200 000 – tohundertusen – kroner hos Norges Geotekniske Institutt. Norges Geotekniske Institutt frifinnes for tiltalens post II.”

- (5) Både påtalemyndigheten og Norges Geotekniske Institutt anket til Borgarting lagmannsrett.
- (6) Norges Geotekniske Institutt anket over bevisbedømmelsen ved domfellelsen etter forurensningsloven § 78 første ledd bokstav b, jf. bokstav e, jf. straffeloven § 48 a (tiltalens post I), mens påtalemyndigheten anket over bevisbedømmelsen og lovanvendelsen for begge tiltaleposter. I tillegg anket påtalemyndigheten over straffutmålingen og inndragningen. Norges Geotekniske Institutt aksepterte i sin anke tingrettens vurdering av omfanget av irregulær deponering av forurenset masse, men hevdet at det ikke var grunnlag for straffansvar for instituttet. Påtalemyndigheten gjorde for tiltalens post I gjeldende at Norges Geotekniske Institutt skulle ha vært dømt etter forurensningsloven § 78 andre ledd første straffalternativ, jf. første ledd bokstav b, jf. bokstav e, jf. straffeloven § 48 a.
- (7) Lagmannsretten traff 29. september 2010 i medhold av straffeprosessloven § 325, jf. § 321 andre ledd første punktum beslutning med denne slutning:

”Anken fra Norges Geotekniske Institutt henvises til ankeforhandling.

Anken fra påtalemyndigheten nektes fremmet.”

- (8) Lagmannsrettens beslutning om å nekte påtalemyndighetens anke fremmet ble av påtalemyndigheten påanket til Høyesteretts ankeutvalg på grunn av feil ved saksbehandlingen. Prinsipalt anførte påtalemyndigheten at lagmannsrettens beslutning var mangelfullt begrunnet. Subsidiært ble det anført at henvisningen av Norges Geotekniske Instituttts anke medførte at det ble lagt uakseptable føringer på bevisførselen, og at dette

måtte anses som en saksbehandlingsfeil. Ved ankeutvalgets kjennelse 6. desember 2010 (Rt. 2010 side 1487) ble påtalemyndighetens anke forkastet.

- (9) Under den videre forberedelse av ankesaken for lagmannsretten oppstod det uenighet om hvor mange dager som skulle avsettes til ankeforhandling. Norges Geotekniske Institutt hevdet at det ville være tilstrekkelig med fire rettsdager, mens påtalemyndigheten mente at det måtte avsettes 22 rettsdager. Uenigheten skyldtes forskjellig syn på omfanget av bevisførselen. Norges Geotekniske Institutt gjorde gjeldende at lagmannsretten ved sin ankeprøving måtte legge til grunn det omfang av forurensning som tingretten hadde funnet bevist, og at ankeforhandlingen derfor måtte begrenses til om det forelå grunnlag for straffansvar for Norges Geotekniske Institutt. Påtalemyndigheten anførte at lagmannsretten ikke på noe punkt kunne bygge på det tingretten hadde funnet bevist, og at lagmannsretten også måtte ta stilling til omfanget av forurensningen.
- (10) I beslutning 18. mars 2011 fant lagmannsretten under dissens (2 mot 1) at ankeforhandlingen burde begrenses slik at ”bevisførselen ikke skal omfatte det forholdet ved tingrettens dom ankeparten ikke bestrider, nemlig omfanget av forurensningen”. Dette ble begrunnet med en kombinasjon av straffeprosessloven § 331 tredje ledd, lagmannsrettens nektelse av påtalemyndighetens anke og § 321 femte ledd om adgangen til å begrense en ankehenvvisning.
- (11) Påtalemyndigheten har påanket lagmannsrettens beslutning til Høyesterett og har gjort gjeldende at det etter straffeprosessloven § 331 første ledd ikke er adgang til å foreta en slik begrensning av bevisførselen som lagmannsretten har gjort.
- (12) Høyesteretts ankeutvalg traff 16. juni 2011 beslutning om at ankesaken i sin helhet skal avgjøres av Høyesterett i avdeling med fem dommere, jf. domstoloven § 5 første ledd andre punktum.
- (13) *Påtalemyndigheten* har i hovedsak anført at systemet etter straffeprosessloven er at når en bevisanke blir henvist til ankebehandling for lagmannsretten, skal det foretas en fullstendig ny behandling av saken, jf. straffeprosessloven § 331 første ledd. Straffeprosessloven § 321 femte ledd gir ikke adgang til å tilskjære en bevisanke. Dersom det skulle være adgang til å bestemme at lagmannsretten ved behandlingen av en bevisanke delvis skal bygge på tingrettens dom, vil det etter påtalemyndighetens syn skape betydelige praktiske vanskeligheter. Når Norges Geotekniske Institutt anke er henvist, står lagmannsretten fritt til å prøve lovanvendelsen og bevisene innenfor rammen av det eller de straffbare forhold som tiltalen gjelder, jf. straffeprosessloven § 38 og § 254 tredje ledd.
- (14) Under saksforberedelsen for Høyesterett påstod *Norges Geotekniske Institutt* prinsipielt påtalemyndighetens anke avvist, men denne påstand ble frafalt under ankeforhandlingen. Under ankeforhandlingen har Norges Geotekniske Institutt anført at straffeprosessloven § 321 femte ledd gir adgang til å begrense en henvvisning av en anke til bare å gjelde en del av saken. Når lagmannsretten henviste Norges Geotekniske Institutt anke, men nektet påtalemyndighetens anke fremmet, innebærer det at omfanget av forurensningen ikke skal behandles av lagmannsretten. Når disse beslutningene ses i sammenheng, inneholder de i realiteten en tilskjæring av ankebehandling.

- (15) *Mitt syn på saken.*
- (16) Det følger av straffeprosessloven § 377 at lagmannsrettens beslutning om å begrense bevisførselen for lagmannsretten kan påankes. Da beslutningen er truffet av lagmannsretten som første instans, har Høyesterett full kompetanse ved behandlingen av anken.
- (17) Jeg er kommet til at anken ikke kan føre frem.
- (18) I tilfeller hvor en ankeforhandling for lagmannsretten omfatter bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, skal lagmannsretten etter straffeprosessloven 331 første ledd foreta en ”fullstendig ny behandling av saken så langt den er henvist”. I hvilken utstrekning en ankehenvvisning kan begrenses, reguleres av § 321 femte ledd. Det følger av denne bestemmelse at en ankehenvvisning kan begrenses til ”en del av saken”. Som eksempler på delvis henvisning nevner lovforarbeidene at anken ”henvises for så vidt angår enkelte av de straffbare forhold dommen gjelder, men nektes fremmet for andre”, og at en nektelse ”kan omfatte enkelte ankegrunner”, se NOU 1992: 28 To-instansbehandling, anke og juryordning i straffesaker, side 145, jf. Ot.prp. nr. 78 (1992–1993) om lov om endringer i straffeprosessloven m.v. (to-instansbehandling, anke og juryordning), side 84. Etter rettspraksis er det ved anke over lovanvendelsen, saksbehandlingen eller straffutmålingen (såkalt begrenset anke) også adgang til å begrense henvisningen til nærmere bestemte spørsmål innenfor en ankegrunn, se Rt. 1997 side 27 og Rt. 1999 side 1034. Hvorvidt det finnes en slik adgang ved anke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet (såkalt fullstendig anke), er ikke tidligere blitt avklart. Både i Rt. 1997 side 27 og Rt. 1999 side 1034 er det uttalt at løsningen her ”kanskje” er en annen.
- (19) Anke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet erstatter tidligere regler om fornyet behandling, jf. NOU 1992: 28 side 49. Det var etter de tidligere regler om fornyet behandling ikke adgang til å samtykke i fornyet behandling for bare en del av et straffbart forhold. Ordlyden i § 321 femte ledd er vid nok til også å gi adgang til å tilskjære en bevisanke innenfor et straffbart forhold. Dersom det skulle gis adgang til dette, vil det imidlertid kunne oppstå enkelte praktiske problemer som det er behov for å utrede. På denne bakgrunn mener jeg at en henvisning av en bevisanke ikke kan begrenses til bare å gjelde en del av skyldspørsmålet.
- (20) I vår sak er imidlertid forholdet at ikke bare Norges Geotekniske Institutt, men også påtalemyndigheten anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Norges Geotekniske Institutts anke ble tillatt fremmet, men ikke påtalemyndighetens anke. Straffeprosessloven § 321 fjerde ledd andre punktum begrenser adgangen til å omgjøre en ankenektelse. Denne bestemmelse fastsetter at en ankenektelse ”kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger”. Det er ikke adgang til å omgjøre en ankenektelse til skade for siktede. Dette må også gjelde hvor anken bare er nektet fremmet for en del av et straffbart forhold.
- (21) Hvis Norges Geotekniske Institutt hadde bestridt tingrettens bedømmelse av omfanget av forurensningen, ville bevistemaet for de to ankene delvis ha vært det samme. Lagmannsretten kunne da ikke ha henvist Norges Geotekniske Institutts anke til ankebehandling, men nektet påtalemyndighetens anke fremmet, da dette ville ha lagt uakseptable føringer for bevisbedømmelsen. Når lagmannsretten kunne nekte påtalemyndighetens anke fremmet, men henvise Norges Geotekniske Institutts anke, var

det fordi Norges Geotekniske Institutt i sin anke eksplisitt aksepterte tingrettens bevisbedømmelse når det gjelder forurensningens omfang. Siden en ankenektelse ikke kan omgjøres til skade for siktede, fikk Norges Geotekniske Institutt ved at påtalemyndighetens anke ble nektet fremmet, en beskyttelsesverdig forventning om at omfanget av forurensningen ikke skulle prøves av lagmannsretten.

- (22) Ved behandlingen av en bevisanke står lagmannsretten etter straffeprosessloven § 38 innenfor rammen av det eller de straffbare forhold tiltalen gjelder, fritt både ved lovanvendelsen og bevisbedømmelsen, såfremt siktedes rett til kontradiksjon blir ivaretatt, jf. Rt. 2002 side 1451. Etter min oppfatning kan det reises spørsmål om dette kan gjelde i tilfeller hvor ikke bare siktede, men også påtalemyndigheten har anket, og påtalemyndighetens anke er blitt nektet fremmet. Jeg finner det imidlertid ikke nødvendig for avgjørelsen av denne saken å ta stilling til dette.
- (23) Straffeprosessloven § 331 tredje ledd bestemmer at dersom det ved behandlingen av en bevisanke bare er en del av tingrettens bevisbedømmelse som blir bestridt, kan bevisførselen for lagmannsretten begrenses til denne del. Som tidligere nevnt, har Norges Geotekniske Institutt i den foreliggende sak akseptert at forurensningen har det omfang tingretten har funnet bevist. Etter påtalemyndighetens oppfatning har forurensningen et større omfang, og dette var bakgrunnen for at også påtalemyndigheten anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Påtalemyndighetens anke er imidlertid nektet fremmet. Under disse omstendigheter må lagmannsretten etter min mening med hjemmel i straffeprosessloven § 331 tredje ledd kunne nekte bevisførsel om forurensningens omfang.
- (24) På dette grunnlag er jeg kommet til at påtalemyndighetens anke må forkastes.
- (25) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

- (26) Dommer **Øie:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (27) Dommer **Normann:** Likeså.
- (28) Dommer **Tønder:** Likeså.
- (29) Dommer **Gjølstad:** Likeså.

(30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: